

Den sanselige plejebolig

Det lyder næsten som noget frækt, når man taler om den sanselige plejebolig. Men baggrunden er alvorlig og faktisk og en betydelig udfordring for kommunerne. En større andel af demente stiller særlige krav. Ved at stimulere sanserne gennem målrettet byggeri og indretning er der dog god hjælp at hente

Af Jesper Winther Andersen

Statistikkerne taler deres klare sprog. Vi bliver ældre og ældre, og i takt med, kroppen holder længere, vil der være procentuelt flere, som bliver demente. Generelt vil det give stor mangel på plejeboliger, ligesom egnede faciliteter til demente kommer i betragteligt underskud. En undersøgelse, som Ældresagen har foretaget i 2008, viser, at dækningsgraden med tidssvarende plejeboliger i mere end en fjerdedel af landets kommuner er under 15 %, mens dækningsgraden for demenssegne boliger - med få undtagelser - er endnu lavere i samtlige landets kommuner. Mange undersøgelser forudsiger således en betydelig stigning i antallet af ældre med forskellige former for demens.

-Vi har derfor udviklet et koncept - "Sanselige Plejeboliger" - til fremtidens plejebggeri. Et byggeri som sætter sanseligheden i centrum for både beboere og personale og til en pris, der er til at betale, siger partner og afdelingschef i arkitektafdelingen Tomas Snog, Ai-gruppen as til MILJØMAGASINET. Ai-gruppen er en arkitekt- og ingeniørvirksomhed med 40 års erfaring inden for blandt andet bolig- og plejebggeri.

Ifølge Tomas Snog skal plejeboliger udfordre sanserne: -Plejebggeri har i mange år handlet om fysisk mobilitet med fokus på kørestolsadgang og arbejdsmiljø. Men hvordan sikrer vi tilgængeligheden af de sanselige oplevelser? Og hvordan kan vi skabe plejeboliger, som udfordrer de resterende sanser for de mennesker, der lever med en sanselig funktionsnedsættelse?, spørger Tomas Snog og giver selv en del af svaret:

-En demensbolig er en bolig, der er særlig indrettet i sin fysiske struktur og farvevalg, så den egner sig for mennesker med demenssygdomme.

Haven i centrum

I størrelse og indretning er der dog principielt ingen væsentlig forskel mellem en almindelig plejebolig og en demensbolig. Har man en demenssygdom, har man typisk svært ved at orientere sig og finde omkring. Derfor er det vigtigt,

at plejeboligen er indrettet, så den er let at orientere sig i og med sanser til at dufte og føle og gange i sløjfer udenfor, så man ikke bevæger sig ud af haven, forklarer Tomas Snog og tilføjer:

-De ideelle boliger til demente mennesker er organiseret som leve-bomiljøer (bofællesskaber eller skærmede enheder) med boliger tæt ved siden af hinanden ud til et fællesareal. Indretningen skal være enkel og tydelig. F.eks. skal boligens døre og vægge se tydeligt forskellige ud. Der må heller ikke bruges stænkmalning eller felter i gulvbelægningen, fordi demente opfatter dem som huller.

Om en plejebolig kan kaldes en demensbolig afhænger i høj grad af personalets specialuddannelse, og om de nødvendige ressourcer er til stede. Målgruppen er borgere med diagnosticeret demens, der har specielle behov for nært miljø, synligt personale, tæt kontakt og struktur pga. svære adfærdsførstyrrelser. Denne målgruppe har i perioder behov for individuel skærmning, hvortil der kræves ekstra personale og særlige fysiske rammer, hvor beboerne kan få afløb for deres rastløshed og uro.

-Sansoplevelser er vigtige. Haven iscenesættes som en lang række sansoplevelser, hvor beboerne ledes igennem forskellige temaer, understøttet af dufte og farver fra de forskellige årstidernes planter og blomster. Haven er dog anlagt som en robust brugshave, der kan fungere uden at være alt for friseret og plejekrævende. Haven er organiseret omkring en stor 8-tals forment stiftorbindelse, specielt udformet til demente beboeres brug og oplevelse, da udformningen ikke har et afsluttede forløb. "8-tals-stien" er forbundet med en række mindre stisløjfer, der leder ind til 5 tematiske haverum, udlagt i tilknytning til hver boenhed, forklarer Tomas Snog.

"Sanselige plejeboliger" er ud tænkt med særligt henblik på demente beboeres behov. Den indre sansehave og den omsluttende bebyggelse sikrer, at man som dement kan bevæge sig inde og ude under frie og trygge forhold, uden behov for ledsagelse. Det giver både bedre forhold for de demente og er mindre ressourcekrævende for personalet. Konceptet er udviklet af Ai-gruppen as i samarbejde med Johansson Landskab og Ældresagen.

Byg til behovet

Der er flere gode grunde til at bygge "sanselige plejeboliger" som præfabrikeret byggeri i rumstore moduler - 1) Et plejecenter består af mange funktioner i overskuelige størrelser, der kan håndteres som

Tanken bag forslaget fra Ai-gruppen til en ny organisering af fremtidens pleje- og demensboliger er at "hæve overliggeren", så alle plejeboliger, uanset om der er tale om almindelige plejeboliger eller særlige demensboliger, i den fysiske udformning er bedre forberedt til at kunne fungere til demente - bl.a. fordi alle boliger er sikret adgang til en integreret demenshave

rumstore moduler. 2) Nem tilpasning. De rumstore komponenter kan kombineres og tilpasses både eksisterende byggerier og nye byggegrunde. 3) Færre byggeskader. De rumstore moduler laves med en høj færdighedsgrad (85%) og giver mindre arbejde på byggepladsen og en hurtig lukning af byggeriet. 4) Præfabrikeret byggeri sikrer en høj kvalitet til en lav pris, idet der kan optimeres på arbejds gange og materialeforbrug. 5) Forkortet byggetid. 6) Rationel produktion med mulighed for at skabe energirigtig og va-

Ai-gruppen er med i Gate 21, som er centrum og drivkraft for klima-, energi- og miljøløsninger i Østdanmark. I et unikt samarbejde mellem kommuner, erhvervsliv og forskning skabes projekter, der gør en forskel og er med til at sikre, at Danmark kan løfte sin del af klimaudfordringen.

Med udgangspunkt i partnernes målsætninger, idéer og kompetencer arbejder Gate 21 for at skabe et bæredygtigt velfærdssamfund og grøn vækst og giver partnerne mulighed for at udvikle, afprøve og demonstrere konkurrencedygtige løsninger i stor skala på klima- og energiområdet rettet mod et internationalt marked i vækst.

-For os er det oplagt ikke kun at se en sag med arkitektens eller ingeniørens briller. Vi søger de integrerede løsninger. Derfor er Gate 21 et godt forum for os, siger Jan Bruus Sørensen, der er partner i og direktør for Ai-gruppen

Typisk prioriteres udearealerne meget lavt, som om alt liv foregår inden døre. Attraktive, inspirerende haverum er et af de væsentligste livskvalitetsforbedrende elementer for plejekrævende ældre - og i særdeleshed demente beboere

riert arkitektur, der tilpasser sig omgivelserne.

-Vi har sammen med Danmarks største modulproducent kalkuleret byggeomkostningerne i projektet for at sikre, at det kan opføres inden for rammebeløbet. Samtidig vil det selvfølgelig være et krav, at det fremtidige byggeri er bæredygtigt med en samlet minimal miljøpåvirkning, både i opførelse og daglig drift, forklarer Tomas Snog.

-De mange krav og udfordringer til fremtidens plejeboligbyggeri vil skabe et stort økonomisk pres på kommunerne. Det bliver derfor nødvendigt at bygge mere rationelt og intelligent, så der skabes tilstrækkeligt økonomisk overskud til at få råd til mere end blot "tag over hovedet".

Det handler kort sagt om at bygge attraktive boliger i høj kvalitet til en lav pris. Det er en udfordring vi kender, og har arbejdet med i flere sammenhænge, siger Tomas Snog

I stedet for traditionelt at placere plejecentret som et koncentreret bygningsanlæg midt på grunden, hvor haven udgøres af de mere eller mindre tiloversblevne friarealer, gør Ai-gruppen det omvendte: -Vi placerer haven i midten og lader byggeriet omslutte den. Dermed opstår et helt andet og nært forhold mellem bygningerne og haven, forklarer Tomas Snog, der her ses med en model af fremtidens plejebolig